

СТУДЕНТСЬКИЙ СПОРТ – ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ БОЛОНСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ

Андрій ОГНИСТИЙ, Валерій ЄДНАК, Олександр БІРЮКОВ, Роман ЦИКВАС

*Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка
Управління з фізичного виховання і спорту Тернопільської області
Тернопільський національний економічний університет*

Мета дослідження. Вивчити місце спорту у вищому навчальному закладі в умовах переходу української освіти на кредитно-трансферну систему організації навчального процесу.

Завдання дослідження.

1. Вивчити особливості спортивної діяльності у вищому навчальному закладі в умовах кредитно-трансферної системи організації навчального процесу.
2. Розробити шкалу оцінки зарахування додаткових кредитів студентам, що приймають участь у спортивних змаганнях.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел.

Анотація. Спортивна діяльність студента вищого навчального закладу повинна бути чітко розмежована на аматорський та професійний спорт. З переходом на кредитно-трансферну систему організації навчального процесу змінюється відношення до фізичного виховання і спорту у напрямку врахування всіх сторін діяльності студента, в тому числі і участі у змаганнях. Важливим стимулом для подальшого спортивного вдосконалення також повинно стати зарахування додаткових кредитів за участь у спортивних змаганнях. Нарахування додаткових кредитів за участь у спортивних змаганнях повинна проводитись з огляду на специфіку навчання (спеціалізований спортивний факультет, вуз чи неспеціалізований вищий навчальний заклад чи факультет).

Ключові слова: фізичне виховання, спорт, кредитно-трансферна система, студент, кредит.

Постановка проблеми. Соціально-економічні й політичні зміни, зміцнення державності України, неможливі без структурної реформи системи вищої освіти, спрямованої на забезпечення мобільності, працевлаштування та конкурентоспроможності фахівців [1].

Однією із передумов входження до єдиної Європейської зони вищої освіти є реалізація Україною ідей Болонського процесу [2].

Основою входження українських вузів у європейський освітній простір є розробка і допущення до системи перезарахування кредитів ECTS (Європейська кредитно-трансферна система) [7]. Які відображають кількість роботи, яку вимагає кожен блок курсу відносно загальної кількості роботи, необхідної для завершення повного року академічного навчання у закладі, тобто лекції, практична робота, семінари, консультації, виробнича практика, самостійна робота – в бібліотеці чи вдома, екзамени, дипломний проект, кваліфікаційну роботу і виробничу практику чи інші види діяльності, пов'язані з оцінюванням. ECTS, таким чином, базується на повному навантаженні студента, а не обмежується лише аудиторними годинами [4].

По новому у світлі приєднання до Болонської конвенції розглядаються питання підготовки нової плеяди фахівців, знання і уміння яких повинні забезпечити конкурентоспроможність на світовому ринку.

Не на останньому місці стоїть галузь фізичного виховання, яка повинна забезпечити відмінний рівень здоров'я, високу продуктивність та цілий спектр рекреаційних і реабілітаційних заходів щодо підростаючого покоління. На жаль ми не виявили публікацій, які пов'язані з місцем фізичного виховання і спорту у процесі інтеграції національної системи освіти у Болонський процес, що і зумовило актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій виявив широкий інтерес зарубіжних та вітчизняних фахівців до означеної нами проблеми Barblan A., 1999 [9]; Haug Guy, 2000 [10]; Ван дер Венде М.К., 2000 [2]; Долженко О.В., 2000 [3]; Журавський В.С., Згуровський М.З., 2003 [4]; Кремень В.Г., 2003 [5]; Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І., 2003 [8] і ін.

Мета дослідження. Вивчити місце спорту у вищому навчальному закладі в умовах переходу української освіти на кредитно-трансферну систему організації навчального процесу.

Завдання дослідження.

1. Вивчити особливості спортивної діяльності у вищому навчальному закладі в умовах кредитно-трансферної системи організації навчального процесу.

2. Розробити шкалу оцінки зарахування додаткових кредитів студентам, що приймають участь у спортивних змаганнях.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел.

Вивчення наукової літератури з означеного напрямку дало можливість виділити проблему існування спорту у вищих навчальних закладах в умовах кредитно-трансферної системи організації навчального процесу. Аналіз наукових джерел дозволив розкрити зміст основних понять, що стосуються впровадження Болонської декларації у навчальний процес. На основі аналізу і узагальнення літературних джерел були сформувані мета і задачі дослідження.

Результати досліджень та їх обговорення. Студентський спорт є одним з основних компонентів фізичної культури у вузі. Болонська система висуває до спорту зовсім інші вимоги, щодо організації занять, змагань, діяльності спортивних клубів та обліку спортивних результатів.

Для більшої зацікавленості студентів у систематичних заняттях одним із видів спорту важливо виховувати і розвивати у них стимули. Провідними стимулами є такі, як працездатність в навчанні і майбутній професійній діяльності; відпочинок (розваги) під час учбової діяльності; струнка фігура; поліпшення результатів; товариство (спілкування), напруженість, співпереживання, драматизм під час змагань; випробування і успіх; рішучість і упевненість.

Варто відзначити, що сьогодні немає чіткої державної політики в галузі фізичної культури і спорту. Потрібно визначити, хто чим займається, які має для цього можливості (кошти) і як він за це відповідає, чітко розмежувати функції між Держкомспортом, НОКом, спортивними товариствами, відомствами, федераціями і згідно з цим проводити державне фінансування. Стогодні готувати спортсменів до Олімпійських ігор починають усі. А якби була державна політика, ми б знали, що для учнів маємо такий-то резерв, для студентів – інший. А так у нас все на ентузіазмі, який дуже швидко минає. У загальноукраїнському календарі передбачено 500 заходів на рік, а проводиться максимум 100 – не вистачає коштів [11].

Спорт у світі розвивається в основному в клубах. У нас така специфіка трохи порушена. За радянських часів професійні спортсмени не завжди були студентами. Спорт високих досягнень передусім повинен розвиватися у ВНЗ.

Кожен ВНЗ повинен проводити спартакиади, щоб це було як спортивне свято. Взагалі, потрібно більше уваги приділяти студентському спорту. Саме через нього, через універсиади треба йти до Олімпіади. І доводити, що в Україні спорт є. А не робити спорт відірваним від життя, від організацій, які повинні займатися ним [11].

Весь цивілізований світ вже давно зрозумів, що сьогодні краще займатися цим питанням, ніж потім лікарні будувати для дітей і молоді. А ще гірше – тюрми.

Не на останньому місці стоїть облік та оцінка спортивних результатів в умовах кредитно-трансферної системи організації навчального процесу.

Проте студентський спорт повинен бути масовим. В цьому випадку доцільно виділяти два рівні: початкової підготовки і поглибленої спеціалізації. Рівень початкової підготовки припускає заняття із спортсменами, що починають. Його мета – масовість. Це відповідає вимогам вузівської програми, відповідно до якої студенти виконують вправи на розряди (лижні гонки, легка атлетика, біг і т. д.).

У спортивне учбове відділення в неспеціалізованих вищих навчальних закладах зараховуються студенти основної медичної групи, які мають відповідний рівень фізичного розвитку та фізичної підготовленості і бажають поглиблено займатися одним (або декількома) з видів спорту, з яких проводяться навчально-тренувальні заняття в даному вищому навчальному закладі.

Студентам надається право вільного вибору виду спорту і учбової групи з урахуванням їх інтересів.

Студенти спортивного відділення, що підвищують свою майстерність за межами вищого навчального закладу, можуть бути звільнені від практичних занять з фізичного виховання, при умові виконання залікових вимог у встановлені кафедрою строки.

Рівень поглибленої спеціалізації припускає заняття із студентами в групах підвищення спортивної майстерності та вищої спортивної майстерності. Мета – виявлення найбільш здатних спортсменів і підготовка їх в збірні команди з різних видів спорту. Вони беруть участь в змаганнях вузу, вузів України і т.д. З найбільш обдарованих спортсменів комплектується резерв для збірних команд, вузу, міста, області, України і т.д.

Поглиблена спеціалізація в більшості випадків реалізується через навчання студентів на спеціалізованих факультетах чи вузах. Проте аналіз вступних випробувань на факультет фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка у 2006 році показав, що тестування з обраного виду спорту не склало 26 абітурієнтів, з них 70% відсотків припадає на спортивні ігри, 30% на легкоатлетичні види. Більшість абітурієнтів вступають на факультет фізичного виховання маючи III і нижче спортивний розряд, що в основному зумовило низькі оцінки із даного іспиту. Причиною цього є те, що переважна більшість вступників, це учні сільських шкіл, де спорт на даний час знаходиться на досить низькому рівні. Даний факт наводить на думку про проведення доекзаменаційної перевірки вступників, що значно б полегшило роботу екзаменаційної комісії в подальшому і менше травмувало психіку вступників.

Спостереження за абітурієнтами виявило цікавий факт, що 50% з них на момент проведення консультації (переддень тестування), ще не визначились, який вид спорту будуть складати. Наше твердження підтверджується самим вибором абітурієнтів. Так 46 вступників склали тести з футболу, більше 20 з баскетболу, волейболу і гандболу. Це підтверджує, що частина абітурієнтів зовсім не мають уявлення про програму вступних випробувань і вважають, якщо вони грали в школі чи на подвір'ї у футбол і баскетбол, значить вони вже є футболістом і баскетболістом і мають належну підготовку. Це ж ми спостерігали і у легкоатлетичних видах, де так само складало тести більше 20 вступників. Курйозні моменти, коли абітурієнт вибираючи біговий тест 3000 м. чи 5000 м. через певний час зупинявся і казав, що побіжить якийсь коротший відрізок.

Кредитно-модульна система організації навчального процесу орієнтована на послідовне й системне залучення студентів до самостійних та індивідуальних занять в тому числі і спортом. Студентам за участь у спортивних змаганнях можуть зараховуватись додаткові кредити.

Поряд з обов'язковими кредитами, студент може здобувати і додаткові. Одним із шляхів їх отримання є участь у змаганнях.

Кафедрою фізичного виховання спільно з кафедрою теорії і методики олімпійського та професійного спорту Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, кафедрою спорту Тернопільського національного економічного університету та управлінням з фізичного виховання і спорту Тернопільської області розроблена шкала нарахування додаткових кредитів студентам, що приймають участь у спортивних змаганнях (табл. 1).

Таблиця 1

**Кількість кредитів зараховується
в залежності від рангу змагань та зайнятого місця**

Змагання різного рангу	Для студентів факультету фізичного виховання				Для студентів інших факультетів			
	Кількість кредитів				Кількість кредитів			
Рейтинг	1-3 місце	4-6 місце	7-10 місце	участь	1-3 місце	4-6 місце	7-10 місце	участь

Міжнародні змагання *	3,0	2,5	2,0	1,5 *	4,0	3,5	3,0	2,5 *
Всеукраїнські змагання **	2,0	1,5	1,0	0,5 **	3,0	2,5	2,0	1,0 **
Змагання обласного рівня***	1,0	0,5	-	-	2,0	1,5	1	0,5 ***

* - Олімпійські ігри, Чемпіонати (першості, кубки) Світу і Європи, континентів, всесвітні універсиади.

** - Чемпіонати (першості, кубки) України з видів спорту, студентські універсиади.

*** - чемпіонат і першість області.

Висновки

1. Спортивна діяльність студента вищого навчального повинна бути чітко розмежована на аматорський та професійний спорт.

2. З переходом на кредитно-крансферну систему організації навчального процесу змінюється відношення до фізичного виховання і спорту у напрямку врахування всіх сторін діяльності студента, в тому числі, і участі у змаганнях.

3. Важливим стимулом для подальшого спортивного вдосконалення також повинно стати зарахування додаткових кредитів лише за участь у спортивних змаганнях. Зарахування додаткових кредитів за участь у спортивних змаганнях повинна проводитись з огляду на специфіку навчання (спеціалізований спортивний факультет, вуз чи неспеціалізований вищий навчальний заклад чи факультет).

Література

1. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін) / Упорядники: Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І. – Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. – 56 с.

2. *Van der Vende M.K.* Болонская декларация: расширение доступности и повышение конкурентоспособности высшего образования в Европе // Высшее образование в Европе. – 2000. – №3. – Том XXV.

3. *Долженко О.В.* Сорбонская и Болонская декларации: Информация к размышлению... // Вестник высшей школы: Alma mater. – 2000. – №6.

4. *Журавський В.С., Згуровський М.З.* Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. – К.: ІВЦ «Видавництво «Політехніка», 2003. – 200 с.

5. *Кремень В.Г.* Болонський процес: зближення, а не уніфікація // Дзеркало тижня. № 48(473). – 13-19 грудня 2003.

6. Матеріали науково-практичного семінару «Кредитно-модульна система підготовки фахівців у контексті Болонської декларації». - Львів: Вид-во «Львівська політехніка», 21-23 листопада 2003. – 111 с.

7. Реформа вищого образования в Нидерландах // Голландский институт в Санкт-Петербурге: <http://www.holinst.spb.ru>.

8. *Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І.* Болонський процес у фактах і документах. – Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. – 52 с.

9. *Barblan A.* The Sorbonne Declaration – Follow-Up and Implications: A Personal View. – Geneva: AEU/CRE, 1999. {Сорбонська декларація – реалізація і значення: особистий погляд}.

10. *Haug Guy. Trends and Issues in Learning Structures in Higher Education in Europe.* – Bonn, HRK, 2000. – 77 pp. {Перспективи і проблеми навчаючих структур у вищій освіті Європи}.

11. <http://www.mon.gov.ua/education/sport/opekailo.doc> С. Операйло «Спорт високих досягнень повинен розвиватись у вищому навчальному закладі»

СТУДЕНЧЕСКИЙ СПОРТ – ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ В УСЛОВИЯХ БОЛОНСКОЙ ДЕКЛАРАЦИИ

Андрей ОГНИСТЫЙ, Валерий ЕДНАК, Александр БИРЮКОВ, Роман ЦЫКВАС

*Тернопольский национальный педагогический университет им. В. Гнатюка
Управление с физического воспитания и спорта Тернопольской области
Тернопольский национальный экономический университет*

Цель исследования. Изучить место спорта в высшем учебном заведении в условиях перехода украинского образования на кредитно – трансферную систему организации учебного процесса.

Задания исследования.

1. Изучить особенности спортивной деятельности в высшем учебном заведении в условиях кредитно-трансферной системы организации учебного процесса.
2. Разработать шкалу оценки зачисления дополнительных кредитов студентам, что принимают участие в спортивных соревнованиях.

Для решения поставленных заданий были использованы такие методы исследования: теоретический анализ и обобщение литературных источников.

Аннотация. Спортивная деятельность студента высшего учебного должна быть четко разделена на любительский и профессиональный спорт. С переходом на кредитно-трансферную систему организации учебного процесса, изменяется отношение к физическому воспитанию и спорту в направлении учета всех сторон деятельности студента, в том числе и участия в соревнованиях. Важным стимулом для последующего спортивного совершенствования также должно стать зачисление дополнительных кредитов за участие в спортивных соревнованиях. Зачисление дополнительных кредитов за участие в спортивных соревнованиях должно проводиться с учётом специфики обучения (специализированный спортивный факультет, вуз или неспециализированное высшее учебное заведение или факультет).

Ключевые слова: физическое воспитание, спорт, кредитно-трансферная система, студент, кредит.

STUDENTS' SPORT: ITS PROBLEMS AND PROSPECTS UNDER THE CONDITIONS OF BOLOGNE DECLARATION

**Andriy OGNYSTYY, Valeriy EDNAK, Olexander BIRYUKOV,
Roman TSIKVAS**

*Ternopil V. Hnatyuk National Pedagogical University Physical education
Sport Department of the Ternopil Region
Ternopil National Economic University*

The aim of the research: To study the place of sport in a higher educational establishment under the conditions of the transition of Ukrainian education to the credit-transfer mode of educational process organization.

Tasks of the research:

1. To study the features of sporting activity in a higher educational establishment under the conditions of the credit-transfer mode of organization educational process.
2. To develop the rating scale of additional credits for the students, who take part in sport competitions.

Methods of investigation: theoretical analysis and generalization of literary sources.

Abstract. Sporting activity of a student of a higher educational establishment should be strictly divided into amateur and professional sport. With transition to the credit-transfer system of the organization of educational process the attitude toward physical education and sport changes. The changes lie in taking into account and estimation of all the sides of students' activity, including their participation in competitions. At the same time the estimation of additional credits only for participation in sport competitions should become an important impetus for further sport perfection. The estimation of additional credits for participation in sport competitions must be done considering the specific character of teaching (a specialized sport faculty, a higher educational establishment or an unspecialized higher educational establishment or a faculty).

Key words: physical education, sport, credit-transfer system, student, credit.